

Najmladšie liturgické obdobie

Obnova Adventu po II. vatikánskom koncile odstránila jeho pôstny charakter **str. 6**

Zodpovedná sloboda

Ján Figel': Bez zodpovednosti nie je sloboda udržateľná, ba stratí sa **str. 8**

Virtuózný preklad

Hymny Janka Silana spĺňajú najprísnejšie kritériá prekladu liturgickej poézie **str. 14**

Aktualizované očakávanie

Advent. *Adventus* ako *príchod*, ako *epifaneia*, teda *zjavenie*, ktoré označovalo príchod božstva do chrámu či návštevu kráľa.

Advent ako isté čakanie a očakávanie. Otázka však znie: Koho na koho či na čo?

Naučené odpovede z malého katechizmu nechajme teraz bokom. Sú síce pravdivé a čisté ako prvoprijímajúce deti, ako ich očakávanie, ich *epifaneia*, ale sú v podstate prvotné, neaktualizované. „Každoročným slávením liturgie Adventu Cirkve aktualizuje očakávanie *Mesiáša: keď sa veriaci zapájajú do dlhej prípravy na prvý príchod Spasiteľa, obnovujú v sebe vrúcnu túžbu po jeho druhom príchode*,“ jasne hovorí *Katechizmus Katolíckej cirkvi* (KKC 524).

Takže Advent ako *aktualizované očakávanie*.

Krátky slovník slovenského jazyka definuje *aktualizovať* ako „*približovať, oživovať, inovovať*“, a *očakávanie* ako „*ostávať niekde, zotrvať na istom mieste, kým niekto príde alebo sa niečo stane*“.

Toľko suchá, teoretická etymológia.

Život však nie je teoretizovanie. Je plný pohybu a zmien. V prípade Adventu však zväčša len – teoreticky. Naše *očakávanie*, teda „*zotrvávanie na istom mieste, kým niekto príde*“ sa totiž zmenilo na útek. Na útek od toho, ktorý má prísť. Sme učenliví dediči Adama, prvého márnoratného syna. Aj my sme si zbalili do batoha nám pat-

riacu „*časť majetku*“ a odišli sme do „*dalekého kraja*“ (porov. *Lk 15, 12 – 13*). A hoci mladší syn z Kristovho podobenstva našiel v sebe odvahu zväžiť svoj útek – „*ja tu hyniem od hladu*“ (*Lk 15, 17*) – a vyvodiť z toho konzekvencie – „*vstanem, pôjdem k otcovi*“ (*Lk 15, 18*) –, my akosi nemáme odvahu rozviazať svoj batoh a zrátať, čo nám v ňom (ne)zostalo. Teda – aspoň ja. Bojím sa totiž zhodnotiť dôsledky svojho úteku. A to určite nielen teoreticky...

V poriadku, teraz aspoň viem, na čom som. Som „*v dalekom kraji*“, síce nasýtený, ale „*hyniem tu od hladu*“. „*Zotrávam na istom mieste, kým niekto príde*.“ Treba mi už „*len*“ „*vstať a ísť k otcovi*“. Teoreticky by mal byť takýto návrat dlhý, pretože som „*v dalekom kraji*“.

No práve teraz prichádza k ďalšiemu z tých úžasných paradoxov kresťanstva. Úlohy sa totiž zrazu menia. Rozhodnutím vrátiť sa k otcovi sa márnoratnosť prenáša zo syna na otca. Nielenže sa nemusím vrátiť „*z dalekého kraja*“, dokonca otec mi hovorí: „*Hľa, stojím pri dverách a klopem. Kto počúvne môj hlas a otvorí dvere, k tomu vojdem a budem s ním večerať a on so mnou*“ (*Zjv 3, 20*). Nijaká selekcia hostí, zabudnutá je aj prehajdakaná „*časť majetku*“, môj útek sa môže skončiť. „*Výhojím ich poranenia*,“ ubezpečuje ma prorok Ozeáš (*Oz 14, 5*).

Advent je *aktualizované očakávanie*. Je to teda, vyplývajú z významu slov,

William Holman Hunt:
Svetlo sveta

„*približovanie, oživovanie, inovovanie*“ v „*zotrúvaní na istom mieste, kým niekto príde*“. A aj keď to znie opäť paradoxne, je plné dynamiky. Dynamiky vnútorného rozhodnutia. Rozhodnutia „*otvoriť dvere*“.

Nuž, teda Advent. Advent ako *adventus*, ako *epifaneia*. Ale aj ako odpoveď na otázku *Čakanie koho na koho či na čo*.

Čakanie márnoratného syna na ešte márnoratnejšieho otca.

Čakanie biedy na lásku.

A epifánia sa mení na teofániu.

PAVOL PRIKRYL

**Získaj aspoň
piatich predplatiteľov
a podporíš
VOX**

Najúspešnejších čaká darček

Viac informácií na www.prikryl.sk/vox/

Michal Chuda

Advent

Advent je krásne čakanie.
Advent je ÁNO, nikdy NIE.

Advent je ráno, roráty,
nádej a pohľad usmiaty.

Advent je veniec modlitieb,
domov a mamin čerstvý chlieb.

Advent je svetlo do temnôt
a živá rosa ranných nôt.

Advent je ÁNO, nikdy NIE.
Radostné, pravé pokánie.

Radostný charakter adventu pramení z istoty, že vieme na koho a prečo čakáme

Adventné zaradovanie sa

Grace Carol Bomerová: Adventná oslava

Slovo *advent* pochádza z latinčiny – *adventus* znamená príchod. Nemyslí sa tým však príchod predvianočnej upratovacej horúčky a nákupného besnenia, ale očakávanie príchodu Ježiša Krista.

Vianoce už sú naozaj skoro tu. Námestia sa zaplňujú ľuďmi, na každom kroku sa ozývajú vianočné koledy, pribúdajú prechádzky medzi vianočnými stánkami s punčom, pečenými gaštanmi a hromadou nablýskaných zbytočností. Ustarostené pohľady žien do výkladov obchodov prezrádzajú, ktorá polovica ľudstva si s nákupom darčiekov a s vytváraním vianočnej pohody robí väčšiu hlavu.

Aj to je advent, aj taká môže byť predstava o našej príprave na sviatky Kristovho narodenia.

DUCHOVNÝ OBSAH

Adventné obdobie v súčasnej podobe sa formuje v rímskej liturgii od 7. sto-

ročia. Je teda najmladším obdobím liturgického roka vôbec.

Duchovný obsah adventu je zjednodušene povedané dvojaký. Prvá časť je venovaná parúzii, čiže očakávaniu druhého príchodu Krista na konci času. V druhej časti adventu si potom pripomíname predovšetkým udalosti predchádzajúce narodenie nášho Pána. V adventnom posolstve akoby sa tak pomyselné miešalo volanie Jána Krstiteľa na obrátenie s prejavom úplnej dôvery v Božiu prozreteľnosť vyjadrené v Máriinom *fiat*. Napokon – nie nadarmo je Panna Mária jednou z najvýraznejších postáv adventu. Mnohí teológovia charakterizujú toto liturgické obdobie ako čas radostného očakávania. Poznate az-

da dokonalejší symbol radostného očakávania, ako ženu, ktorá pod svojím srdcom nosí kľúčiaci život? A poznáte nejaké dokonalejšie stelesnenie materstvo, než je to Máriino?

ČAS DOZRIEŤ

V súčasných časoch plných zhonu sa každé čakanie či očakávanie spája skôr s negatívnymi emóciami. Stačí sa pozorne pozrieť na reklamu. Práve na nej sa dá totiž veľmi dobre spoznať, po čom súčasná spoločnosť túži a aké hodnoty vyznáva. Rýchlosť je tu jedným z hlavných ťahákov: „...*rýchlo omladnete či schudnete, rýchlo sa môžete naučiť cudzí jazyk, rýchlo sa dopravíte z miesta na miesto, mobilom sa rýchlo spojíte, s kým potrebujete, na obed si dáte fast food – rýchle občerstvenie, zeleninu či kurča, čo vyrastú v rekordne krátkom čase...*“ Kto by strácal čas čakaním?

A možno práve v tom je jedna z veľkých tragédií našich čias. Stále väčšmi nám chýba schopnosť prihamovať v našom divokom životnom tempe, zastaviť sa a dopriať sebe aj druhým čas dozrieť. Lenže rovnako tak ako „zrýchlená“ zelenina väčšinou nemá vôňu a chuť, hoci na prvý pohľad vyzerá skvele, rovnako bývajú mdlé a fádne aj tie ľudské *rýchlokvasky* bez ohľadu na odbor či spoločenské postavenie.

Radostné očakávanie adventu tak môže byť práve pre naše časy nadmieru aktuálna téma. Mohli by sme si v tých predvianočných dňoch pripomenúť, ako veľmi je pre šťastný život dôležité, aby sme mali niekoho, na koho sa môžeme tešiť, o kom môžeme v kinosále vlastnej fantázie snívať a premietat' si, aké to bude, až ... Nezriedka býva ono tešenie sa krajším a emocionálne silnejším zážitkom ako samotný vytúžený okamih.

Adventné očakávanie má pre kresťanov navyše charakter radosti. Je to očakávanie v tichej dôvere v Božiu dobrotu a múdrosť, očakávanie, ktorého radostný charakter pramení z istoty, že vieme na koho a prečo čakáme. V istom zmysle je teda adventná radosť pokračovaním radosti Panny Márie vo chvíli vysloveného a definitívneho pritakania Božej vôle.

V KONTEXTE PARÚZIE

Aký je však reálny advent súčasných dní a čo ľuďom prináša?

»»»

Nie, nebojte sa, nespustím teraz lamentácie nad tým, ako naša konzumná spoločnosť zredukovala advent len na zhon a nákupnú horúčku. Jednak si podobných kliše užijete v predvianočnom čase do sýtosti z nejednej kazateľnice, jednak si myslím, že veľa ľudí skutočne vyjadruje nákupom vianočných darčiekov svoj vzťah a lásku k druhým. To, že to nedokážu alebo len ťažko dokazujú iným spôsobom, je druhá vec a zaslúžila by si oveľa dôkladnejšiu, a predovšetkým odbornejšiu analýzu.

Čo by sme si však nemali aj napriek akýmkoľvek veľkým zhonom a nákupným horúčkam nechať vziať, je už spomínaná adventná radosť. Ak však táto radosť nemá byť len křčovitým škerením sa alebo práčne hranou emóciou, musíme si byť vedomí, z čoho naša radosť pramení.

A tu sa dostávame k jednému z najväčších paradoxov. Vianočná radosť z narodeného Krista je skutočne hlbokou a skutočnou radosťou až vo chvíli veľkonočných udalostí. Podobne aj radosť adventu je nielen radosťou z chystajúcich sa betlehemských jaslí, ale je

Matt Whitney: *Advent*

to aj radosť s perspektívou druhého príchodu Krista na zem.

Keď dôsledne domyslíme tieto skutočnosti, dôjde nám, že adventná radosť je vlastne neobyčajne oslobodzujúcou radosťou. V kontexte parúzie sa nám zreteľne oddelia dôležité veci od nedôležitých a predvianočný zhon sa ukáže rovnako malicherný ako nahne-

vané rozohňovanie sa nad nimi. A to je asi to najcennejšie, čo si počas štvornedeľného čakania môžeme kúpiť pod štedrovečerný stromček.

Milí čitatelia, vinšujem vám, aj všetkým vašim blízkym, aby ste v nasledujúcich dňoch prežili skutočné a hlboké adventné zaradovanie sa!

MARTIN HORÁLEK

**Zháňate darček
pre vašich blízkych?**

Predplat'te im časopis

VOX

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com

0918 472 420

Obnova Advetnu po II. vatikánskom koncile odstránila jeho pôstny charakter

Najmladšie liturgické obdobie

Virginia Wieringová: *Adventná hviezdna noc*

Advent je liturgické obdobie prípravy katolíkov na vianočné sviatky. Pôvodne pochádza pojem *advent* z gréckeho pojmu *ἐπιφανεῖα* (*epifaneia*, t. j. *zjavenie*), ktorý označoval príchod božstva do chrámu alebo návštevu kráľa.

Dejiny Adventu v západnej cirkvi sa začínajú písať na prelome 4. a 5. storočia v južnej Galii a v Španielsku. Veriaci z týchto krajov pociťovali potrebu asketickej prípravy na Vianoce a na slávnosť Zjavenia Pána, keď sa v Cirkvi udeľoval krst. Obdobie prípravy trvalo tri nedele, pričom ho mala vyplňať modlitba a horlivejšia účasť na bohoslužbách. V Galii mal Advent skoro pôstny charakter, aby sa pripodobnil 40-dennému pôstu pred Veľkou nocou, ktorý bol tiež prípravou na krst. Keďže nedeľa ani sobota nikdy neboli dňami pôstu, bolo potrebných až osem týždňov, aby pôst pred sviatkom Zjavenia Pána trval štyridsať dní. Tak vznikla *Quadragesima sancti Martini*, pôstny čas začínajúci sa na sviatok sv. Martina 11. novembra a končiaci 5. januára.

SV. GREGOR VEĽKÝ

Rím nemal zámer zaviesť pred Vianocami 40-dennú prípravu, no napriek tomu sa v 6. storočí začali posledné nedele

pred Vianocami liturgicky upravovať tak, aby pripomínali blížiacu sa sviatku príchodu Pána na tento svet, ako aj vystúpenie Jána Krstiteľa. A tu je rozdiel v chápaní Adventu v Ríme a v Galii – v Galii mala príprava asketický, v Ríme liturgický charakter. Sakramentáre (omšové knihy) z týchto čias dosvedčujú, ako ťažko sa formuláre šiestich a neskôr štyroch prípravných týždňov umiestňovali do ročného cyklu. Až graduále (knihy stupňových spevov) a antifonáre (knihy žalmových spevov) v 8. a 9. storočí umiestňujú adventné omše na začiatok liturgického roka.

Adventná liturgia sa stanovila až za pápeža sv. Gregora Veľkého (590 – 604) a doteraz má dve črty: pamiatku prvého príchodu a prípravu na druhý príchod Pána Ježiša.

V nasledujúcich storočiach ovplyvnil galský Advent rímsky, lebo okolo roku 1000 dochádzalo k „pogaltšteni“ rímskej liturgie a Advent dostal pôstny charakter.

Od stredoveku sa používa fialový parament, oltár sa nezdobí kvetmi, vynecháva sa *Glória* a *Te Deum* a je aj obmedzená hra na organe (nemôže sa preludovať, môže sa len sprevádzať spev veriacich).

VÝCHODNÉ CIRKVI

Aj vo východnej cirkvi je príprava na Vianoce. Gréckokatolícka cirkev pred sviatkom Narodenia Pána prežíva pôstne obdobie, známe pod názvom Filipovka (pozri *VOX* 18/2016).

V byzantskej liturgii si počas predvianočných nediel pripomínajú pamiatku všetkých otcov, ktorí sa časom zaľúbili Bohu od Adama až po Jozefa, manžela preblahoslavenej Bohorodičky. Sýrsky rítus zasa nazýva nedele pred Vianocami Týždňami zvestovania. Počas nich sa slávi zvestovanie spásy Zachariášovi, Márii, návšteva Panny Márie, narodenie Jána Krstiteľa a posolstvo anjela Jozefovi.

VÝVOJ PO KONCILE

Obnova Adventu po Druhom vatikánskom koncile odstránila najmä jeho pôstny charakter a liturgicky ho dobudovala. Znakom toho sú nové adventné prefácie, antifóny, modlitby na každý deň, nové usporiadanie čítaní. *Glória* sa vynecháva, čím sa má vyjadriť očakávanie času, keď tento spev zaznie v podaní anjelov, ktorí ohlasujú narodenie Pána. Stane sa tak o polnoci Svätej noci.

Adventné obdobie má kajúci charakter, ale nikdy sa nechápalo ako čas pokánia v tom zmysle, ako v pôstnom období, napríklad stále sa spieva *Aleluja*.

Texty od prvej adventnej nedele do 16. decembra vyjadrujú eschatologický charakter a povzbudzujú na očakávanie druhého príchodu Pána. Od 17. decembra má každý deň pre omšu a bohoslužbu vlastné formuláre. Evanjeliové čítania podávajú udalosti pred príchodom Pána. Štvrtá adventná nedeľa má na základe čítania omšového formulára charakter nedele starozákonných otcov a Panny Márie, ktorí očakávali narodenie Pána.

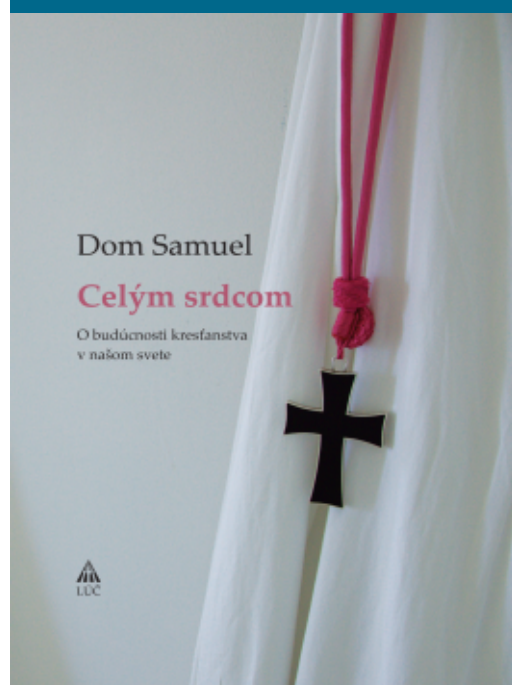
Celá adventná liturgia má v nás vzbudiť túžbu po obnove nášho života. Tak ako sa narodením Ježiša pre ľudstvo začína niečo nové, má sa aj kresťan pripraviť na nový život, ktorý mu ponúka prichádzajúci Mesiáš. Počas Adventu si treba otvoriť srdce, aby sa v ňom opäť narodila Láska.

-bp-

Neprehliadnite!

Po prvý raz vychádza
v slovenčine trapistická spisba
inšpirujúca i laikov
na prehĺbenie a rast
duchovného života.

Žeravé uhlíky a Celým srdcom

LÚČ

Ján Figel': Bez zodpovednosti nie je sloboda udržateľná, ba stratí sa

Zodpovedná sloboda

Ján Figel' s predsedom COMECE kardinálom Reinhardom Marxom počas Konferencie o budúcnosti Európy

Na konferencii (Re)Thinking Europe, ktorú zorganizovala organizácia COMECE s podporou Vatikánskeho sekretariátu, hovoril osobitný vyslanec EÚ pre podporu náboženskej slobody vo svete JÁN FIGEL' okrem iného aj o potrebe zodpovednej slobody. Túto tému priblížil aj v rozhovore pre taliansku agentúru *ACI Stampa*.

Čo myslíte pod pojmom zodpovedná sloboda?

Sloboda je veľkým darom pre človeka. Ale bez zodpovednosti nie je sloboda udržateľná. Takmer zmizne. Sloboda preto potrebuje dozrieť prostredníctvom aktívneho občianstva. Sme slobodní pri voľbe a rozhodovaní, ale len orientovaní na spoločné dobro upevníme našu slobodu. Voľba rozhodnutí proti základným právam a slobodám iných oslabuje, alebo dokonca eliminuje celkovú slobodu spoločnosti.

Ako je štruktúrovaná zodpovedná sloboda?

Rozpoznáva a uskutočňuje povinnosti a záväzky s právami. Súčasná tendencia jednostrannej mentality, založenej výlučne na právach, ohrozuje a narúšajú slobodu spoločnosti ako celku. No moje práva sú možné a dosiahnuteľné len vtedy, ak rešpektujem svoje povinnosti v spoločnosti, v komunite, v ktorej žijem. Tento vyvážený postoj pred-

stavuje zrelé konanie a buduje zodpovednú slobodu.

Čo môže urobiť Európa pre podporu náboženskej slobody vo svete?

Európa veľmi dobre pozná, a to prostredníctvom udalostí 20. storočia, dve línie vývoja – mierovú a slobodnú líniu, ale aj vojnovú a totalitnú. Preto by mala Európa zahŕňať základnú hodnotu náboženskej slobody a vyznania aktívnejším spôsobom, vo vnútri či mimo Európy, pretože táto reprezentuje slobodu myslenia, svedomia, náboženstva a presvedčenia, tak cennú a dôležitú pre život a pre osobnú dôstojnosť každého.

Prečo je náboženská sloboda taká dôležitá?

Pretože náboženská sloboda je skúškou pre všetky ľudské práva, pretože ak toto právo chýba, ďalšie politické a občianske práva sú obmedzené rovnakým spôsobom. Na základe skúseností

v bývalom Česko-Slovensku a v krajinách sovietskeho bloku, by som o tom, ako Slovák, mohol veľa hovoriť.

Ste vyslancom na propagáciu náboženskej slobody mimo Európy. Ale správy o náboženskej slobode hovoria o čoraz väčšom riziku ohrozenia náboženskej slobody aj v srdci Európy. Čo by mala Európa robiť?

Európa by si mala väčšmi uvedomiť význam slobody náboženského vyznania a podporiť program náboženskej slobody ešte koherentnejším spôsobom. Napriek tomu však vidíme veľmi negatívnu globálnu situáciu, súčasne sa v mnohých krajinách a regiónoch sveta zhoršujú trendy. V skutočnosti to znamená výzvu na zastavenie prenasledovania, diskriminácie a násilných konfliktov a spoluprácu na vytvorenie väčšej spravodlivosti a lepšieho zaobchádzania s rôznymi menšinovými vierovyznaniami a spoločnosťami. To je aj naša zodpovednosť a náš spoločný záujem. Vnútorňá a vonkajšia politika Európskej únie sú vlastne dve časti toho istého programu Spoločenstva.

Akým spôsobom sa spájajú?

Väčšia pozornosť a jasný záväzok v oblasti slobody myslenia a náboženstva na medzinárodnej úrovni môžu pomôcť obnoviť európsky záväzok pre náboženskú slobodu v rámci svojho územia. To je jeden z dôvodov, prečo môj mandát osobitného vyslanca je orientovaný mimo Európskej únie, ale zároveň je prepojený s článkom 17 *Lisabonskej zmluvy*, ktorý hovorí o dialógu medzi EÚ a náboženstvami.

Ako by sa mala Európa prehodnotiť? Aké dojmy máte na konci tejto konferencie?

Konferencia bola veľmi vhodná a užitočná, pretože mnohí ľudia vyjadrujú oprávnené obavy týkajúce sa budúcnosti európskej integrácie. Dôveru v projekt Európskej únie oslabil brexit, rastúca nestabilita na kontinente a v našom susedstve, prechod cez desaťročie kríz, z ktorých spomeniem menovú, finančnú, ekonomickú, migračnú a politickú.

Aká je úloha kresťanov?

Kresťania boli veľmi aktívni v procese európskej integrácie. Ich politický

»»

prínos je nepopierateľný. Práca lídrov ako Schuman, Adenauer, De Gasperi bola rozhodujúca. V súčasnosti sú kresťania vyzývaní, aby sa len neprizerali, neostávali bokom s'ťažujúc sa na situáciu, ale naopak, musia priniesť do centra pozornosti to, čo chýba a je potrebné pre európsku obnovu: základné hodnoty, osobnú angažovanosť a ducha jednoty. Sú to prínosy, ktoré nemôžu byť vytvorené trhom, eurom alebo geografiou. Sú plodmi zodpovednej slobody, etiky solidarity a dobrej vôle, ktoré vedú k rozumnému a reálnemu riešeniu problémov.

Podľa toho, čo povedal pápež František, dialóg, inklúzia, solidarita, rozvoj a mier je päť pilierov, na ktorých je treba budovať Európu. Súhlasíte?

Aj keď teraz pápež pochádza z Latinskej Ameriky, dokonale chápe dôležitosť európskej budúcnosti nielen pre tento kontinent, ale aj pre globálny rozvoj. Piliere Európy, na ktoré by som sa chcel upriamiť, sú dôstojnosť, spravodlivosť, subsidiarita, solidarita a dialóg.

Je to váš zoznam priorít?

Áno. V mojej súčasnej pozícii, ale aj skôr ako európsky komisár pre vzdelávanie a kultúru, vidím veľmi pozorne, ako sa tieto zásady a piliere stávajú čoraz dôležitejšími.

V akom poradí?

Ľudská dôstojnosť je prvou a najdôležitejšou hodnotou pre akékoľvek národy. Prešli sme storočím genocíd, ktoré sa začalo v Arménsku a kulminovalo v týchto rokoch masovými zverstvami ISIS na Blízkom východe. Mier je ovocím spravodlivosti, preto je potrebné pracovať lepšie a viac pre spravodlivosť, najmä v inštitúciách Organizácie spojených národov. Potom subsidiarita, ktorá je alternatívnym názvom slobody a vyjadrením dobre zorganizovanej politiky na medzinárodnej úrovni. Toto je kľúčový princíp sociálnej nau-

ky Cirkvi. Európa by sa mala lepšie naučiť túto zásadu, pretože subsidiarita bude dôležitá pre obnovenie vzájomnej a inštitucionálnej dôvery.

Nasleduje solidarita...

Áno, solidarita je spojivom v múroch nášho európskeho domu. Bez solidarity sa bude dom rozpadáť. Logicky, efektívna solidarita je dôsledkom subsidiarity. Solidarita so zraniteľnými a marginalizovanými je investíciou proti chudobe, rozdeleniu a extrémizmu a môže prinášať mnohé pozitíva. Tieto zásady predstavujú základy spoločného dobra, sú to témy, ktoré často chýbajú v súčasnej národnej a medzinárodnej politike.

A napokon, dialóg, ktorý predstavuje kultúru otvorenosti, pochopenie iných a súcit s ľuďmi celého sveta.

Toto sú teda princípy, ktoré Európa potrebuje?

Áno, teda ak chce Európa byť skutočnou držiteľkou svojho osudu, vodkyňou ľudstva, ochrankyňou demokracie a príkladom univerzálnej solidarity. A táto Európa bude slúžiť ako zdroj nádeje a integrálneho humanizmu tak pre

svojich občanov, ako aj pre svet. Toto je poslanstvo Roberta Schumana a otcov zakladateľov Európy pre našu generáciu. Aj ja mám tento sen a víziu.

Takže, teraz aký je cieľ?

Problém nie je, ak v únii bude viacero rýchlostí alebo variabilná geometria. Dôležité je, kam, bude smerovať – Quo vadis, Európa? Toto je otázka! Keď je orientácia jasne usporiadaná a prijímaná konsenzuálne, potom musia nasledovať rozumné reformy a politiky, eliminujúce priestor pre súčasnú vlnu frustrácie, populizmu a extrémizmu. Je čas prejsť od politiky identity k etike zodpovednosti bez toho, aby sme opustili dôležitosť každej identity a bez toho, aby sme spochybnili rozmanitosť našich kultúr, národov a náboženstiev. Jednota, nie uniformita, založená na rovnakej dôstojnosti každého národa, je ušľachtilou víziou, ako aj praktickou potrebou. Kresťania a Cirkev historicky zhromaždili obrovskú duchovnú inšpiráciu, pokladnicu skúseností a dobrých nástrojov na budovanie a rozvoj zmiereného ľudského spoločenstva.

(Preklad Daniela Hochrunová)

(Snímky: archív J. F., Pixabay)

Od spoločného základu dvoch exhortácií sa odvíjajú dve odlišné disciplinárne opatrenia

Opak omylu nie je pravda

Stupňujúce sa napätie ohľadom exhortácie pápeža Františka *Amoris laetitia* sa pokúsil zmierniť v rozhovore pre internetový portál *Vatican Insider* zmierniť taliansky filozof ROCCO BUTTIGLIONE.

Podľa Rocca Buttigliona heréza, do ktorej môžu v oblasti morálnej teológie upadnúť zaťatí kritici exhortácie *Amoris laetitia*, sa nazýva objektivismus a je opakom subjektivismu, z ktorého kritici v súvislosti s exhortáciou priamo či nepriamo obviňujú Petrovho nástupcu. „Ako však hovorí Dante Alighieri, opakom omylu nie je pravda, ale opačný omyl. Pravda je úzky chodník medzi dvoma omylmi, ktoré majú opačné znamienka,“ dodáva R. Buttiglione. Ako totiž subjektivismus berie do úvahy len ľudský čin, úmysel a okolnosti, tak objektivismus reflektuje iba skutkovú podstatu, závažnosť matérie hriechu.

POĽAHČUJÚCE OKOLNOSTI

Pápež František v exhortácii neospravedlňuje hriech, „ale prijíma určitú skupinu hriešnikov medzi kajúcnikov, ak splnia obvyklé podmienky,“ upozorňuje filozof. Na adresu tých, čo neprijímajú ani vysvetlenie kardinála G. Müllera, ktorým podporil exhortáciu, povedal: „Asi museli priznať, že sú poľahčujúce okolnosti, ktoré zo smrteľného hriechu činia ľahký hriech. Skutočne môžu existovať prípady, v ktorých rozvedení a znovu zosobášení môžu byť spovedníkom, prirodzene, po náležitom duchovnom distingoovaní, pripustení k sviatostiam. Táto na prvý pohľad prevratná novinka v skutočnosti vždy bola súčasťou vieroučnej tradície Cirkvi.“ Za poľahčujúce okolnosti

označil R. Buttiglione chýbajúce uvedomenie a nie celkom dobrovoľný súhlas.

Filozof upozorňuje, že „pápež nehovorí, že je takýchto prípadov veľa“. V plne evanjelizovanej spoločnosti možno predpokladať, že tých, ktorí nevedia, aké sú vlastnosti kresťanského manželstva, je veľmi málo alebo ani neexistujú, kde sa šírenie evanjelia začína, bude takýchto prípadov viac.

R. Buttiglione však upozorňuje na iný aspekt: „Veľmi závažná by však mohla byť vina tých, čo obviňujú pápeža z herézy, a to ohováraním, prípadne vyvolávaním rozkolu a obžalobou z herézy.“

ROVNAKÝ ZÁKLAD

Ako znalec magistéria sv. Jána Pavla II. odкрýva filozof posun, ku ktorému prišlo vo Františkovej exhortácii v porovnaní s exhortáciou *Familiaris consortio* sv. Jána Pavla II.: „Obaja vychádzajú z rovnakého teologického základu a tým je prijatie rozdielu medzi smrteľným a ľahkým hriechom; uznanie faktu, že smrteľný hriech môže človek spáchať len s plným vedomím a uváženým súhlasom, no uznanie faktu, že sociálny kontext, v ktorom dotýčny človek žije, môže tvoriť značnú prekážku plného poznania pravdy a spôsobiť, že sa dopúšťa zla bez toho, aby si to plne uvedomoval, alebo môže byť umenšená jeho sloboda konať dobro.“

Od tohto spoločného základu sa odvíjajú dve odlišné disciplinárne opatrenia.

Poľský pápež bráni vedomie o nerozlučiteľnosti manželstva vo svedomí veriaceho ľudu a zakazuje, aby rozvedení a opäť zosobášení pristupovali k Eucharistii, ak sa od seba neodlúčia alebo sa nezrieknu pohlavného styku. „No nehovorí, že v ich prípade neexistujú subjektívne poľahčujúce okolnosti, a nepopiera, že im v niektorých prípadoch môže Boh udeľovať milosť. Jednoducho hovorí, že objektívne pohoršenie, ktoré spôsobujú, je priveľké, aby mohli pristupovať k sviatostiam,“ vysvetľuje R. Buttiglione.

Pápež František zasa hovorí, nech aj im je umožnené kajat' sa ako všetkým ostatným hriešnikom: Nech idú k spovedníkovi, vyznajú svoje hriechy, predložia situáciu spolu aj s poľahčujúcimi okolnosťami, ak existujú, a spovedník im, ak splňajú podmienky, udelí rozhrešenie. „Podľa Františka sa v určitom sociálnom kontexte vedomie o nerozlučiteľnosti manželstva už vytratilo z povedomia ľudu. Nie je teda už potrebné zamykať ovčinec, pretože je prázdny. Teraz je potrebné naopak vyjsť von, hľadať a privádzať späť do Pánovho domu. Tá istá teológia, dve odlišné disciplinárne riešenie, ale v skutočnosti jediná pastoračná línia,“ uviedol R. Buttiglione.

PASTORAČNÁ JEDNOTA

Na otázku, v čom sa kontexty oboch pápežských dokumentov o rodine líšia, Rocco Buttiglione hovorí: „Kritici pápeža Františka nezmiňujú okolnosti vzniku *Familiaris consortio*. Dovtedy boli rozvedení a znovu zosobášení prakticky exkomunikovaní. *Familiaris consortio* a nový Kódex kánonického práva z nich sníma exkomunikáciu, nabáda ich na účasť na nedeľnej omši, na udeľovanie sviatosti krstu a ku kresťanskej výchove ich detí.“ Je pravda, že odsek 84 *Familiaris consortio* zakazuje znovu zosobášeným pristupovať k Eucharistii, ale zároveň však ruší niektoré predchádzajúce opatrenia.

Amoris laetitia rozvíja úsilie o reintegráciu rozvedených a znovu zosobášených osôb do života Cirkvi. „Preto možno povedať, že medzi pápežom svätým Jánom Pavlom II. a terajším Svätým Otcom Františkom existuje napriek odlišným disciplinárnym rozhodnutiam hlboká jednota v pastoračnom prístupe,“ uzatvára filozof Rocco Buttiglione.

A. P.
(Snímka: CNS)

Kristov náместník je predovšetkým mystickým znamením prítomnosti Boha

Obchádza Cirkev strašidlo herézy?

Diabol rozosial svoje zlé semeno aj medzi kresťanmi, ktorí upadli do poblúdenia. Nazývajú sa kresťanmi, ale v skutočnosti sú to falošní učители a falošní proroci. Ako hovorí apoštol Ján: „Spomedzi nás vyšli, ale neboli z nás. Lebo keby boli z nás, boli by zostali s nami“ (1 Jn 2, 19).

Niektorí veriaci sa obávajú, že herézu šíri samotný pápež. Iní si, naopak, v pápežovom učení s nadšením vyberajú určité akcenty, ktoré vydávajú za celok, čím naplňajú význam pojmu heréza (z gréckeho slova *hairein* – vyberať). Týmto kyvadielkom rozkmitáva otec lži medzi veriacimi vzájomnú nevraživosť a dešpekt, takže je stále ťažšie, ba skoro nemožné sa k jednej z oboch krajností nepridať a nemať v škaredosti tú (zdanlivo) opačnú. Obe strany pritom zabúdajú na to, že lepšie je vždy vzlykať než sa zlosť. Rozhorčenie totiž nikdy nemôže byť plodom pochopenia pravdy.

ZAVÁDZAJÚCI VÝBER

A tak sa teda zostavujú petície, pod ktoré sa zbierajú podpisy. Tá, čo bola naposledy publikovaná a deklarovaná ako *pro-pope Francis*, nezahrnula do zoznamu pápežových pastoračných akcentov jeho často zdôrazňovaný odpor proti mondénosti čiže duchovnému zosvetšteniu (Cirkev nie je mimovládna organizácia), nehovoriac o pápežovom hlavnom poslaní, totiž utvrdzovať v kresťanskej viere, rozniecovať vo veriacich lásku k Bohu a viesť každú dušu k spáse.

V pozadí tohto výberu – urobeného snád' v dobrej viere, no predsa len zavádzajúceho – stojí neschopnosť rozlišovať alebo sa rozhodnúť medzi politikou a katolíckym náboženstvom. Rozoznať túto hranicu je však neľahké už od samotných počiatkov kresťanstva.

Pápež nie je mediálna celebrita, politický líder, sociálny agitátor či občiansky aktivista, a už vôbec nie hovorca verejnej mienky. Politika, v súčasnosti chápaná ako akási samostatná technika boja o moc a zaujímajúca sa len o počet získaných hlasov, v skutočnosti oslabuje zrozumiteľnosť verejného dis-

kurzu v občianskej spoločnosti, ako je na Západe stále zrejmejšie, a o to väčší potom v spoločenstve veriacich. Kristov náместník však predsa nie je len tým, čo robí a čo hovorí, ale predovšetkým mystickým znamením prítomnosti Boha, ktorý sa svojím vtelením určitým spôsobom spojil s každým človekom a s dejinami ľudstva.

ORTOPRAX

Pri pohľade na dynamiku cirkevných dejín je zjavné, že akčný rádius pápeža sa počas storočí stále väčší rozširuje a zároveň sa umenšuje jeho svetská moc, aj keď pre (nekresťanskú) väčšinu ľudí planéty predstavuje stále skôr kuriozitu či bizarnosť.

Syntetizovať pontifikát globálne je ťažké a – z ľudského hľadiska – dokonca nemožné. Pápež evidentne takúto syntézu ani nepodáva a nie je to ani jeho úlohou. Možno ju asi vyjadriť slovom *ortoprax* (z gréckeho *orthós*, t. j. pravý, a *praxis*, správanie – pozn. red.), pod čím sa myslí pastoračný akcent na správnosť kresťanského správania sa, spôsob života, ktorý sa zhoduje s hlásaným náboženstvom. Tento akcent môže občas vyznievať ako moralizovanie, a to tým skôr, že výkon pápežského úradu sa deje z jeho samotnej povahy, a to predovšetkým v rovine slov a gest. Pritom sa však ľahko zabúda, že *ortodoxia* čiže *pravovernosť* tvoria spolu s ortopraxou dve strany tej istej mince.

Navyše väčšinou platí, že čím sú ľudia vzdialenejší kresťanskej viere, tým taktnejšie, teda menej explicitne im treba túto vieru ponúkať, aspoň spočiatku. Táto diskretná pastoračná láska, ktorá je ako typicky jezuitská črta vlastná terajšiemu pápežovi, sa pozitívne vnímanie na sociologickými hranicami Cirkvi, ale aj v jej lone. Vplyvom nemálo

Bl. Fra Angelico: *Zosmiešňovanie Krista*

cirkevných médií je viditeľná oveľa väčší než vecná stránka jeho magistéria.

Samo o sebe by to nemuselo byť na škodu, ak by sa takýto redukovaný obraz Františkovo pontifikátu neabsolutizoval, k čomu, mimochodom, dochádza v pozoruhodnej a čiastočne pochopiteľnej zhode hlavných svetských a mnohých cirkevných médií.

VO SVETLE VIERY

Ak sa však nepoukazuje v cirkevnom prostredí na podstatnú dimenziu najvyššej katolíckej autority, nutne začína prevládať jej mediálna karikatúra, a veriaci môžu mať dojem, že pápež predkladá len páčivú a lacnú podobu kresťanskej viery. To síce výslovne protirečí jeho magistériu (stredajšie katechézy, nedeľný *Angelus*, homílie), ale môže to vyvolať rozpaky a neistotu najmä u ľudí, ktorí vieroučný obsah pápežského magistéria nesledujú tak pozorne a držia sa iba jeho kusého a často skresleného podania v masmédiách.

Polarizované vnímanie pápeža Františka medzi veriacimi je skutočnosť, ktorú je potrebné reflektovať, no jedine vo svetle kresťanskej viery. A ak chýba zrozumiteľnosť, vždy zostáva ešte mystika. Súčasný svet trpí nedostatkom oboch. Vnímať toto utrpenie, ktoré je znamením provizórnosti tohto sveta, je však zároveň účasťou na Božej prozreteľnosti. Týmto smerom vedie Boh ľudstvo skrz Kristovho náместníka.

Chradnutie tohto sveta nie je dôvod na smútok a Ježiš Kristus, ktorý sa vráti, nebude iný ako ten, ktorý ľudstvo na cestách dejín sprevádza.

MILAN GLASER, SJ/RV

Milan Rúfus v eseji o pravde a poézii: „Čakám od umenia pravdu o človeku.“

Báseň a pravda, báseň a lož

Je to neuveriteľné, ale je to tak. Najprekvapujúcejšie a zároveň najpresnejšie metafory nevymýšľajú básnici. „Vymýšľa“ ich skutočnosť. A básnik často iba dodatočne, akoby zaskočený a plný prekvapenia, „prichádza nato“.

A by si básnik vo svojom prekvapení uľahčil, v metaforickom zahrnutí, ako keď zahrešíš, tľmočí živú metaforu, ktorú vybásnila skutočnosť. Ak dokáže svoj údiv či ľak potlačiť, nebude vešať na svoju výpoveď ako na karnevalového koňa hrkálky, stužky, strapce a iné figúrky. I keby mala báseň ísť ako Rozinanta krajinou, nebude prikrmovať.

Hľadáme metafory pre vzťah poézie a pravdy. Máte možnosť slušne si zarečniť. Ale ak myslíte fair, zatichnite pred obyčajnou novinovou správou, v tomto prípade pred historikou z druhej svetovej vojny. Gestapo šlo zatknúť hudobníka, ktorý práve koncertoval. Koncert bol krásny, sadli si a počúvali. Po skončení koncertu poslali hudobníka do plynu.

Čo ešte možno dodať k tomuto obrazu „básnickej“ skutočnosti, čo po tom všetkom ešte možno doložiť na tému o netotožnosti krásy a pravdy, krásy a

ľudskosti? Na akú účinnejšiu a presnejšiu metaforu si trúfa básnik pred tvárou tejto udalosti a zároveň tohto problému?

BEZ PRÉMIE

V dejinách poézie sa už často vyskytli názory, chápujúce jej akt ako stavbu autonómnej krásy, pri ktorej všetky ostatné veci sú druhoradé a prichádzajú po úspešnom splnení prvej domnienky automaticky. Mne sa to nezdá. Tak viem, že na ceste do básne nič nebýva pridané ako prémia. Ak sa vám po ťažkom úsilí podarilo chytiť unikajúcu krásu za roh jej vlečky, nič ste ešte nevyhrali. Totiž oveľa menej než by ste sa, merané tou námahou, nazdávali. Ste sotva na polovici cesty a budete sa musieť rozhodnúť. Alebo ísť ďalej, až do konca, alebo vyhlásiť vrahčeka v hrsti za holuba na streche a poéziu za strelbu na asfaltových holubov. V tom prípade rozdiel medzi ňou a Putifárovou ženou bude ten, že tá druhá, vo chvíli, keď jej, rozťuzenej, os-

talo v rukách iba rúcho toho, o ktorého sa usilovala, prizná sa ku svojmu sklamanu, zatiaľ čo táto, poézia, bude sa tváriť, akoby od počiatku nebola chcela nič viac ako práve toto rúcho, pretože šaty robia človeka.

Je dnes trochu riskantné a zdanlivo nečasové hovoriť o tejto téme. Kdesi v pozadí sa mihne starý pán Goethe so svojou *Dichtung und Wahrheit* a hneď budete mnohým pripadať, ako keby ste sa viezli na fiakri.

ZLOŽITEJŠIE AKO VEDA

Úvahy na túto tému sa dnes zdajú byť málo intelektuálne. Ale čo robiť, keď naša súčasná literárna produkcia až príveľmi svedčí o aktuálnosti tejto starobylej témy.

Už niekoľko ráz som upozornil, a nehovoril som nič nové, že umenie je osobitnou zložkou ľudského intelektu a že jeho podstata nie je bezo zvyšku vysloviteľná inými kritériami než jeho vlastnými, teda nie kritériami vedeckého myslenia. Dalo by sa trochu trúfalo povedať, že umenie, to veľké a nekaždodenné, to má dokonca trochu zložitejšie ako veda. Vedeckému poznávaniu hádže polená pod nohy ukryvajúca sa a pred človekom unikajúca pravda. Umenie, na ceste za touto unikajúcou pravdou, akoby ešte aj samo sebe hádzalo polená pod nohy tým, že sa k pravde dopracúva okľukou cez krásu, aby pomocou tejto zdanlivej okľuky došlo priamejšie tam, kam nemôže so svojim aparátom vedecká racionálna analýza.

Tak, z pozície pravdy videnej, stretávajú sa v umení prinajmenej dva živly. Niečo, čo je pravdou alebo úsilím o ňu, a niečo, čo ňou nie je. To druhé „niečo“ pri troške zlomyselnosti môžeme nazvať aj lžou, fikciou. „A tak prolhávajúce se k pravde naše spoločnosť vzkveta“, píše si do zápisníka Škvoreckého gymnazista.

A vy si to, ak chcete, môžete zapísať aj o umení. Je veľmi ľahko napadnuteľné akoukoľvek jednostranne racionálnou analýzou. Nebráni sa. Predpokladá tichú dohodu.

METAFORA

Spomínam si, ako som, dedinský chlapec, po príchode do Bratislavy po prvý raz išiel na operu. Nevidelo sa mi to. Bolo mi to miestami dokonca komické: niekomu pichnú nôž medzi rebrá a on na to začne spievať. Neprijal som dohodu a ignoroval som ju. Vtedy som ešte nevedel, že z toho triku sa v literatúre živí množstvo pseudorevolučných existencií a nijako som sa nevystatoval so svo-

jimi čudnými pocitmi. Celkom iste som na nich staval menej ako napríklad dnešní odporcovia takzvanej tradičnej prózy, ktorí hovoria: „*Čo je to za nezmysel, ak sa autor vystatuje, že vie, čo si jeho hrdinovia myslia, ba čo sa im momentálne sníva?*“

Na základe tohto triku môžeme aj metaforu nazvať istým druhom lži a uvažovať ako slúžka z Jesenského *Demokratov*: „*Horia city? Hlúposť, horieť môže iba zápražka!*“

Vec má, pravda, aj druhú, vážnejšiu tvár. Postupná racionalizácia individua problematizuje množstvo bývalých istôt a súčasník hľadá za ne nové náhrady, adekvátnejšie jeho dobovému typu. Určité odseky mlčanlivej dohody medzi umením a človekom padajú a nebýva v silách básnika ani čitateľa tomu zabrániť. Z času na čas sa musí niečo na dohode meniť ako na ústave alebo na zákonníku práv, nikdy však nie všetko, ako to hlásajú epigóni, ktorí ako všetci nasledovníci, nedostatok poznania nahrádzajú horlivosťou. Bude preto správnejšie, ak sa na vec budeme dívať *sine ira et studio*. Budeme chápať lož metafory ako lož, ktorou sa báseň dostáva bližšie k pravde, ako trójskeho koňa umenia, dreveného dutého Pegasa, rafinovane postaveného pred bránu tajomstva.

ARS AMANDI

Čo je však v dutine toho Pegasa? Koľkokrát sú v ňom ako v detskej hračke naozaj iba stružliny? A koľkokrát nám to i napriek tomu stačí?

Tu prichádzame k jadrú nášho problému, k dôvodu, pre ktorý sme riskovali túto nepopulárnu tému. Stáva sa totiž, že jednotlivé doby, unavené prebytkom šikovných reformátorov a nedostatkom vykupiteľa, majú akýchkoľvek právd plné zuby. Okrem toho v čase chleba a hier uteká nielen, ako vždy, pravda pred človekom, ale aj človek pred pravdou. My napriek všetkému, čo o svojej dobe hovoríme, sme teraz v podobnej situácii.

Umenie v značnej časti rezignuje na pravdu, na poslanstvo, stačí mu tá polovička cesty, plášť v rukách Putifárovej ženy. Z toho, čo si vytvoril život, aby bolo v jeho službách, stáva sa vec pre seba. Obrazne povedané, z pudu zachovania rodu sa vytvorí *ars amandi*, ktoré sa proti svojmu pôvodnému poslaniu bráni neodmysliteľnou úzkostlivou výstrahou: Dávaj pozor! Vznikajú manifesty čistej poézie a okrikovanie tých, ktorí si pleť krásu s čímkoľvek iným.

Netúžim po moralizovaní, nedvíham hrozivo prst. Spokojne by som uznal oprávnenosť jej úzkostlivej výstrahy,

Snímka: Pivabay

keby som bol nejakým spôsobom presvedčený, že už nie je priveľmi potrebné zachovávať rod, totiž, že sa už prežíva typ umenia – poslanstva, že sa stáva nepotrebným, pretože človek dostane o sebe oveľa viac informácií od vedy – histórie, sociológie, psychoanalýzy, medicíny.

V čase chleba a hier uteká nielen, ako vždy, pravda pred človekom, ale aj človek pred pravdou. My napriek všetkému, čo o svojej dobe hovoríme, sme teraz v podobnej situácii.

Hoci sa už veľa pohovorilo na túto tému, nemôžem tomu uveriť. Som presvedčený, že rozsahom veľké informácie, ktoré človekovi o ňom samom poskytuje veda, zďaleka ho nevyslovujú celého a neoslobodzujú od potreby definovať sa. Nevyhradzujem umeniu iba nejakú skromnú funkciu záhradníčka na citovom záhone, ako sa stáva zvykom. Čakám od umenia pravdu o človeku, pravdu, ktorá je taká zložitá a zároveň subtilná, že veda so svojím poznávacím aparátom predbežne nestačí ani na jej postihnutie, ani na jej vyslovenie.

OKLUKA AŽ K FIKCII

Vôbec ma neznepokojuje nejaká akademická lož metafory, tiahnucej za pravdou. Mohol by som dokonca tvrdohlavo povedať, že táto „lož“ sa stáva mojou

nádejou tam, kde zatiaľ stroskotáva pramociara pravda racionálnej analýzy.

Vážna a skutočná lož metafory nastupuje až vtedy, keď metafora prestane byť okľukou k pravde, oným zdanlivo nemotorným behom korytnačky, ktorá je však v cieľi skôr ako zajac. Až vtedy, keď sa metafora stáva už iba okľukou, prestáva byť pravdou, stráca svoje posvätenie, stáva sa fikciou, lžou, zvrátená na svoj vlastný účel a v obrovskom dutoch bruchu vycifrovaného Pegasa niet ničoho a nikoho, kto by bol ochotný riskovať všetko, aby sa dostal za hradby tajomstva, ktoré sa bráni.

A to už je čas vrátiť sa k tomu, čím som začínal tieto riadky, k metafore vymyslenej skutočnosťou: umelec, ktorého po koncerte poslali do plynu. Rozumejte mi, nechcem cituplne analogizovať, ani porovnávať neporovnateľné. Táto udalosť iba pôsobí ako silná metafora a ja si netrúfam vymyslieť nič, čo by presnejšie vyslovovalo môj pocit chaosu a nenormálnosti situácie, v ktorej sa programovo odlučuje krása od všetkého ostatného, s čím spolupôsobiac vytvára báseň. V takýchto prípadoch a po čitateľských skúsenostiach s časťou našej literárnej produkcie môžem iba – a azda trochu vulgárne – poznamenať, že zo všetkých druhov „ukecanosti“ pomerne najmenej sympatická mi je „ukecanosť“ poetická. Alebo trpkjšie – a to už sa dotýka dôsledku –, že to vôbec nemusí byť iba čas pušiek, dýk a náreku, v ktorom sa stáva básnik nepotrebný. I človek cudzí človeku, pravdaže. Ale to už nie je vec poézie. Ani jej vina, ani jej zásluha. Leda jej slabosť uprostred toho všetkého.

MILAN RUFUS

Silanove *Hymny* spĺňajú najprísnejšie kritériá prekladu liturgickej poézie

Virtuózný preklad

V roku 1943 Janko Silan až trojnásobne obohatil domáci knižný trh: dvoma pôvodnými básnickými zbierkami *Kým nebudeme doma* a *Piesne z Javoriny* a prekladom liturgických *Hymnov*.

Vďaka prekladu a prebásneniu Janka Silana sa po prvý raz dostala do rúk našich čitateľov európska liturgická poézia v širokom výbere a vo výbornom básnickom pretlmočení. Prešla tak po stáročiach z posvätného chrámového priestoru do laickej literárno-čitateľskej sféry, prenesená zároveň zo starovekej latinčiny do zvoľnej modernej slovenčiny. No nezotrel sa z nej lesk sakrálnosti, pretože tieto *Hymny* preložil básnik a kňaz v jednej osobe.

ODKLIATIE Z LATINČINY

Hymny v preklade Janka Silana kritika uvítala jednoznačne kladne, a to nielen pre kvalitu prebásnenia, rovnako ako pre akt sprostredkovania pokladu latinskej liturgickej poézie súvekým čitateľom.

Mikuláš Šprinc zdôraznil, že cirkevné hymny „dlho zakliate v latinčine, preto prístupné len niekoľkým“, teraz sa sprístupnili všetkým.

Ján Marko upozorňoval: „Nezasvätení doteraz vlastne nevedeli, ako vyzerá ozajstná náboženská poézia. Predstavovali si pod ňou najvyšš koledy alebo jarmočné pútnické pesničkárstvo.“

Ladislav Obuch zasa vyslovil nádej, že „Hymny sa stanú iste súčasťou knižnice každého slovenského kresťanského intelektu“.

LITURGICKÉ HNUTIE

Akým spôsobom sa Silan dostal k prekladaniu starých latinských hymnov?

Ako bohoslovec i kňaz ich dobre poznal z breviára a prekladať ich začal ako seminarista v Spišskej Kapitule, kde študoval v rokoch 1936 – 1941.

Na podnet pápeža sv. Pia X. (1903 – 1914) vzniklo tzv. liturgické hnutie, ktoré sa usilovalo „preklenúť priepasť medzi kňazmi a veriacimi pri liturgii“. No a v Spišskej Kapitule „na pestovanie liturgického hnutia vznikol v roku 1939 Liturgický krúžok sv. Gregora Veľkého“, ktorého program presiahol hranice seminára, čoho výrazom bol najmä časopis *Svetlo*. V rokoch 1940 – 1944 vyšlo päť ročníkov, ktoré redigoval profesor

Ján Jalovecký. Hneď v prvom ročníku boli uverejnené aj Silanove preklady starokresťanských hymnov, celkovo ich tu však veľa neuverejnil. Preto bol prekvapujúci Silanov obsiahly, dvojzväzkový výber z posvätných liturgických textov: prvý zväzok *Hymnov* obsahoval 67 básní, druhý 56.

Dôležitým momentom bolo, že nešlo len o jeho individuálny počin – pri prekladoch hymnov ho niesol dobový liturgický pohyb u nás, mohutnejší domáci trend.

DOVTEDAJSIE NEDOSTATKY

Profesor Mikuláš Stanislav sa od roku 1940 hodlal sústavne venovať starozákonným žalmom: „V slovenčine máme nejuden preklad žalmov, ale nie z pôvodiny. Tieto preklady vôbec nevyhovujú, nakoľko sú to preklady z gréčtiny, latinčiny, nemčiny či maďalčiny alebo češtiny. Väčšie a kultúrnejšie národy majú už nejuden preklad celého Svätého písma z pôvodiny, na základe kritického textu.“ Čo – prenesené do sféry prekladania liturgických hymnov – znamená, že ich má prekladať nielen znalec latinčiny, ale aj teologicky vzdelaný odborník.

Obe podmienky janko Silan ako kňaz spĺňal.

Profesor Ladislav Hanus v roku 1941 poukázal zasa na biednu slovenčinu prekladaných a používaných chrámových textov, chatrných jazykovo i literárne: „Ani reč prvej knihy nášho ľudu, Písma svätého, nie je ešte na úrovni dnešnej vyvinutej, literárne i vedecky vybrúšenej slovenčiny. Ale najväčšou biedou je stav slovenčiny perikopových kníh, z ktorých sa z kančľa alebo od oltára číta epištola a evanjelium.“

V tom čase už nielen kňazi-odborníci, kňazi-teológovia boli citliví na jazyko-štylistické kvality čítaných či spievaných chrámových textov; samotní poslucháči a čitatelia chceli mať zážitok aj z ich jazykových, literárnych a umeleckých kvalít. Tým skôr, ak išlo o básnický komponované texty, ako to bolo a je v prípade starozákonných žalmov a hymnov.

Janko Silan ako skúsený básnik s vycibrenou jazykovou kultúrou, autor viacerých zbierok, bol teda na preklad liturgickej poézie kvalifikovaný aj literárne a umelecky.

VERNÉ ORIGINÁLU

Po vyjdení *Hymnov* recenzenti ocenili práve to, že sa v Silanovi priam ideálne spájali vzdelaný kňaz s vyspelým básnikom a milovníkom slovenčiny. Mikuláš Šprinc napísal: „Preklad Janka Silana je utešený. Vari jediný na Slovensku bol povolaný pretlmočiť tie básne nevšednej a nezabudnuteľnej krásy. Tento preklad je u nás najväčšou prekladateľskou virtuozitou posledných rokov.“ Ján Marko dodal: „Silan ukázal sa nie menším majstrom v prekladoch ako v doterajších svojich zbierkach. Udivuje nás tá hravá ľahkosť, s akou nachádza výraz, a to výraz nie strojený, násilný, ale prekvapujúco jednoduchý, prirodzený, ale pritom ostáva vždy verný pôvodine. Nedával rými, kde ich nebolo, rytmus je však dokonalý.“

Silanove *Hymny* mali teda všetky pozitíva: boli verné výrazu aj tvaru originálu, navyše plnozvučovo básnicko preložené.

JÚLIUS PAŠTÉKA

(Medzitulky a odseky: redakcia)
(Podľa knihy: Janko Silan *Hymny*, 6. zv., Lúč, Bratislava, 1997)

Adventné hymny

Keď v roku 1943 vyšiel preklad *Hymnov* od JANKA SILANA, Slovensko po prvý raz dostalo vo svojom jazyku v naozaj kvalitnom prebásnení sakrálnu poéziu – najznámejšie a najkrajšie liturgické hymny.

Verbum supernum, prodiens (Ó, Božské Slovo)

od sv. Gregora Veľkého, cca 540 – 604

K matutínu

Ó, Božské Slovo, plodiac sa
z Otcovho lona večného,
čo Dieťa na svet prichádzaš,
keď celkom naplnil sa čas:

ráč teraz srdcia osvietiť
a svojou láskou zapáliť,
by, márných túžob zbavené,
slasť pili sladkú, nebeskú.

Keď hriešnikov raz Sudcov súd
do trestu pošle večného
a dobrých milo zavolá
do neba zaslúženého,

nech nie sme vtedy sklúčení
trvalou stravou plameňov,
lež nech tvár Božiu zrieme vždy,
sýtiac sa nebies radosťou.

Kriste, Kráľ dobrý, sláva buď
tebe i Bohu Otcovi
i s Duchom, ktorý bráni nás,
teraz a večne, v každý čas. Amen.

Creator alme siderum (Vznešený tvorca súhvezdí)

od sv. Gregora Veľkého, cca 540 – 604

Vznešený Tvorca súhvezdí,
večité Svetlo veriacich,
Ježišu, Vykupiteľ náš,
čuj úpenlivej prosby vzdych.

Veď aby nezahynul svet
lst'ou diabla, ty si na podnet
lásky sám seba za liek dal
svetu, čo už-už omdlieval.

Bys' ľudstvu vinu spoločnú
uzmieril, z chrámu Panny rád
išiel si, čistý Baránok,
na drevo kríža umierať.

Keď zhrmí tvojej slávy moc
a meno tvoje zazneje,
i na nebi, i na zemi
v bázni sa zohnú kolená.

My prosíme ťa, Premocný
Sudca, v deň posledný,
pred nepriateľmi ochráň nás
zbraňami Božej milosti.

Moc, sláva, veleva a česť
buď Bohu Otcu so synom
i s Duchom, ktorý teší nás,
dneska a večne, v každý čas. Amen.

En, clara vox redarguit (Hľa, hlaholí už jasný hlas)

zo školy sv. Ambróza, cca 340 – 397

K laudám

Hľa, hlaholí už jasný hlas,
temnoty všetky preniká.
Do diaľok rozvejte sa, sny,
už Ježiš žiari z výšavy.

Precitni, myseľ ťarbavá,
neplaz sa viacej po zemi;
bo nová hviezda blčí už,
škodlivé všetko rozháňa.

Hľa, Baránka nám poslal Boh,
by zdarma zotrel hriech a dlh:
nuž, v slzách všetci vzlykajúc,
prosme Ho o odpustenie,

by, keď sa bude znova skviet'
a hrozná úskosť zovrie svet,
nás podľa hriechov netrestal,
lež vlúdne do ochrany vzal.

Moc, sláva, veleva a česť
buď Bohu Otcu so synom
i s Duchom, ktorý teší nás,
dneska a večne, v každý čas. Amen.

MODLITEBNÍKY modlitebníky MODLITEBNÍKY

Nová kniha kardinála Saraha môže byť vhodným vianočným darčekom

Silou ticha proti diktatúre hluku

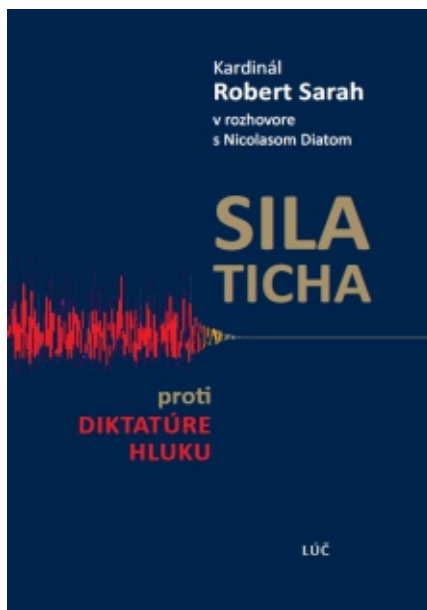

Po veľmi úspešnej knihe kardinála Roberta Saraha *Boh alebo nič* vyšla jeho ďalšia kniha, v ktorej pozýva všetkých kresťanov na cestu ticha, ktorá umožňuje človeku hľadať Boha.

Prekto Kongregácie pre Boží kult a disciplínu sviatostí kardinál Robert Sarah patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti súčasného katolíckeho sveta. Pochádza z Guiney a od roku 2001 pôsobí vo Vatikáne. V knihe *Sila ticha* odpovedá na otázky francúzskeho spisovateľa Nicolasa Diata – ide teda o knižný rozhovor, obsiahly a bohato štruktúrovaný, v ktorom kardinál obhajuje ticho ako prostriedok prehĺbenia viery a spojenia s duchovnom. Hovorí, že ticho privádza k Bohu, ticho je dôležitou zložkou náboženského prežívania, v tichu sa približujeme k tajomstvu – a najväčším tajomstvom je Boh.

NUTNOSŤ PRIORÍT

Kardinál Sarah nepreferuje nejaké zúžené vnímanie alebo únik z reality, ale zdôrazňuje nutnosť správneho nastavenia priorit, správneho rozlišovania a postoja k svetu: „Ak zanedbáme vnútorný život, modlitbu, rozjímanie, každodenné osobné stretnutie s Bohom, askezu, nevyhnutnú pre každého uvažujú-

ceho človeka a každú osobu, ktorá chce uzrieť Večného a žiť s ním, vystavujeme sa veľkému riziku, že podľahneme svetským záležitostiam a starostiam“ (s. 37). Do popredia tu dáva tradičné,

spolahlivé, stáročiami overené učenie Cirkvi.

Kniha má podtitul *Proti diktatúre hluku*. Súčasnosť je totiž plná akustického smogu, a tiež vizuálneho: „Človek uväznený v žiare moderného sveta sa vzdaluje sám sebe, aj Bohu. Upriamuje sa na pomínutelné a vzdaluje sa od toho, čo je podstatné“ (s. 56). Strácame sa v množstve podnetov, správ, impulzov a obrazov, takmer bez prestávky sme atakovaní všelijakými zvukmi, ktoré už niekedy ani nevnímame, ba mnohí zvukovú kulisu potrebujú ako drogu: „Moderná spoločnosť sa už ani nevie zaobísť bez diktatúry hluku. Balamutí nás ilúziou demokracie a zatiaľ nám nenápadne, ale násilne ako diabol, otec klamstva, kradne slobodu“ (s. 41).

NÁVRAT K PRAMEŇOM

V súčasnej situácii nadobudla potreba duchovnej obrody špecifické črty, pretože sily tohto sveta, ktoré sa usilujú utvoriť akéhosi nového pokrokového človeka, systematicky likvidujú ticho, znevažujú kresťanské hodnoty a vytlačujú Boha z verejného priestoru aj z mysle ľudí. Kardinál Sarah v súvis s tým volá po skutočnom obrátení, pričom kladie dôraz nie na aktivizmus a úzkostlivé hľadanie odpovedí na všet-

»»

ky otázky, nie na otvorenosť a dialóg za každú cenu, ale na návrat k prameňu viery a duchovnosti, na sviatostný život a kontempláciu: „Človek, ktorý nosí v srdci Boha, ktorého telo je jeho chrámom, dychtivo túži po tichu. Je potrebné, aby sme sa vedeli vytrhnúť z tohto sveta, z davu a akýchkoľvek aktivít, dokonca aj z charitatívnej činnosti, aby sme mohli dostatočne dlho zotrvať v Božej blízkosti“ (s. 129). Skrátka, na prvom mieste musí byť Boh a Božie veci, až potom tie ľudské a svetské.

Smerovanie zdola nahor by malo byť prvoradé a zjavné i v pôsobení Cirkvi. Kardinál Sarah na rozdiel od mnohých súčasných mysliteľov a kazateľov hovorí, že „Cirkev sa musí odvrátiť od svetského spôsobu reči“ (s. 210), aby mohla naďalej plniť svoju úlohu: „Pravá podstata Cirkvi nie je v tom, čo robí, ale v tom, o čom svedčí“ (s. 271). Cirkev by sa nemala vyčerpávať riešením materiálnych otázok, nemôže vyriešiť sociálne problémy sveta, nesmie sa prispôbovať mentalite konzumu a okamžitého efektu.

ROZVOJ KREŠŤANSTVA

Kristova Cirkev prechádza mnohými skúškami, „trpí neverou zradcov, ktorí ju opúšťajú a zapredávajú“ (s. 274), je to ako „zemetrasenie, ktoré sa snaží zdemolovať jej doktrínálne základy a stáročné mravné učenie“ (s. 274). Ale ako čítame, ani „dnešná kríza moderného sveta s hrozivým dopadom na Cirkev a predstaviteľov hierarchie nezabráni rozvoju kresťanského života“ (s. 274), Cirkev bude naďalej hlásať evanjelium a bude vzdorovať „mocnárom, ktorí na ňu zúrivo a čoraz zvrätenejšie útočia s pomocou ustavične rastúcich finančných a technických prostriedkov s cieľom zničiť náboženstvo, morálku, rodinu, sviatosť manželstva a základné ľudské, duchovné a etické hodnoty“ (s. 274).

Protiváhou pozemského zhonu a hľuku je ticho – božské a Božie ticho, ktoré nás sprevádza na ceste k svätosti. Bez tichej modlitby a kontemplácie, bez ukotvenia v hĺbke Kristovho učenia sa ľahko staneme obeťou zvodov a pokušení: „Človek sa môže stať šlachetným a veľkým, len ak na kolenách počúva a chváli Boha“ (s. 67). V dôležitých, zlomových chvíľach je ticho nevyhnutnosťou, nie však samoučelné – ono nie je cieľom: „Vyhľadávame ticho preto, lebo hľadáme Boha, nájdeme ho, ak stíšime najhlbšie zákutia srdca“ (s. 237).

KRÍŽ, NIE MIKROFÓN

Kardinál Sarah pripomína, že i v liturgii má ticho svoje miesto a nezastupi-

teľnú úlohu. Posvätné tajomstvo nemožno redukovať iba na dobrý pocit, spojený s nenútenosťou a lacnou zrozumiteľnosťou. Svätá omša nemá byť divadelným predstavením ani prednáškou, oltár nemá byť tribúnou. Dôležitý je kríž, nie mikrofón! Zaznievajú kritické slová: „V poslednom čase mám často dojem, že sme sa v katolíckom kultu posunuli od uctievania Boha k predvádzaniu sa kňaza, miništranta a veriacich“ (s. 171). Veriaci ľud musí niekedy znášať svojvoľné experimenty liberálnych liturgistov, na viacerých miestach sa menšie či väčšie nešváry stali zvykom. Žiaľ, aj v Cirkvi, najmä na Západe, sa darí ľuďom „so zlými úmyslami, ktorí sa tvária ako intelektuáli, no opovrhujú maličkými a biednymi“ (s. 167). V nadväznosti na to kardinál vyjadruje isté očakávanie: „Ak je to Božia vôľa, v liturgii nastane reforma reformy“ (s. 166).

SPIRITUÁLNA SILA

Ako vyplýva z predchádzajúcich riadkov, ústrednou témou knihy je ticho, respektíve jeho sila a previazanosť so životom viery, ale priestor dostávajú aj ďalšie témy, vlastne celá problematika

vzťahu človeka k Bohu. Treba tiež poznamenať, že okrem otázok Nicolasa Diata a odpovedí Roberta Saraha dielo obsahuje vyjadrenia generálneho priora kartuziánskeho rádu Dysmasa de Lassus, ktorý bol požiadaný o spoluprácu, čo neprekvapuje vzhľadom na to, že kartuziánska spiritualita je úzko spätá s tichom.

Sila ticha, táto pozoruhodná a výnimočná kniha, prináša veľkú myšlienkovú a spirituálnu silu. Slovanmi viery vypovedá o situácii dnešného človeka, o časoch, v ktorých žijeme, osvetľuje aktuálne problémy cez prizmu neneanej pravdy o živote. Emeritný pápež Benedikt XVI. v predslove konštatuje: „Kardinál Sarah je duchovným učiteľom, ktorý hovorí z hĺbky mlčania s Pánom a z vnútornej jednoty s ním, a tak má naozaj čo povedať každému z nás“ (s. 11). Vnímavý kresťanský čitateľ, usilujúci sa o napredovanie v čnostiach, bude isto súhlasit!

JÁN MARŠÁLEK

(Snímky: Pixabay, archív, Twitter)

Robert Sarah: *Sila ticha*, Bratislava, Lúč, 2017

Tetovanie a piercing majú zväčša okultný pôvod, zjavené náboženstvá ich neprijímajú

Postoj v koži navždy vrytý

Tetovanie a piercing už nie sú len záležitosťou primitívnych kmeňov, väzňov, kriminálnikov či žoldnierov, ale trendy ozdobou, ktorú si zaobstarávajú ženy aj muži po celom svete.

Hoci by sa mohlo zdať, že piercing vznikol pomerne nedávno až s hnutím punk, opak je pravda a táto „ozdoba“ sa môže pýšiť niekoľko tisícročnou tradíciou. História piercingu siaha do najrôznejších kútov sveta k mnohým národom. Najstaršie zmienky o ňom totiž pochádzajú z Afriky z mladšej kamennej doby.

Móda piercingu sa v súčasnosti týka takmer tretiny európskej mládeže, pričom, prevažujú dievčatá a mladé ženy. Z prieskumu talianskej agentúry Eurispes, uskutočnenom na vzorke 3 800 mladých ľudí, vyplýva, že 20,3 % dospievajúcich Talianov medzi 12 až 18 rokmi si aplikovalo piercing.

Zároveň sa začiatkom tohto storočia navrátila obľuba tetovania, ktoré však nemusí byť iba výrazom adolescentného vzdoru či spôsobom, ako kreatívne zvládnuť zložitý vzťah s vlastným telom.

KONFLIKTNÉ VZŤAHY

Profesor Norman Goldstein z Honolulu, vynikajúci dermatológ, ktorý sa venuje podrobnému štúdiu tetovania, tvrdí, že väčšina ľudí, ktorí sa nechajú tetovať, trpí psychickými problémami. Podľa neho je tetovanie tým častejšie, čím je človek duševne labilnejší: „*Ak sa vyskytne na tele tetovanie na troch miestach, dajú sa u tohto človeka predpokladať psychopatické sklony, pätnásť obrázkov už signalizuje duševnú poruchu. K prejavom abnormality rozhodne patrí tetovanie na čele či tvári. Tetovanie na skrytých miestach o jedincovi prezrádza, že si je vedomý svojej úchylky, no usiluje sa ju pred ľuďmi utajiť.*“

Odborníci z rímskej pediatickej nemocnice Bambino Gesù na začiatku tohto, už končiacieho sa roku vo svojom osvetovom mesačníku *Os-pedale Bambino Gesù* upozorňujú na zdravotné riziká menovaných praktík a radia rodičom aj vychovávateľom, ako sa k tejto problematike stavať.

Štúdie o mladých ľuďoch s priemerným vekom 16 rokov totiž dokazujú, že mnohí zástancovia piercingu a tetovania tiahnu ku konfliktnému vzťahu s rodinou, k emotívnej nestabilite, impulzivite a k stálemu hľadaniu nových vnemov. Objavuje sa u nich dysfunkčné správanie, návyk na fajčenie a časté požívanie alkoholu. Telo sa v tú chvíľu pre mladého človeka stáva akýmsi „rozprávačom“ toho, čo sám nedokáže vyjadriť slovami – a náhle pred dospelými stojí namaskované a namaľované, vychudnuté alebo, naopak, napumpované, či v krajných prípadoch sebapoškodené, dokonca úmyselne zraňované telo, neraz ešte len telíčko.

MEXICKÁ VAMPÍRKA

Typickým príkladom postoja mladých ľudí k rodine či spoločnosti je Mexičanka Maria José Cristernová (na úvodnej snímke). Hoci sa táto bývalá právnička, v súčasnosti majiteľka tetovacieho salónu a matka štyroch detí, považuje „za úplne normálnu ženu“, jej telo je skoro celé potetované a plné piercingu, navyše jej hlavu „zdobia“ rohy.

Maria vyrastala v silno veriacej rodine, dokonca chodila do katolíckych škôl, no rozhodla sa „oslobodiť sa od zviazanosti“, čoho prejavom sa malo stať aj tetovanie. Nezostalo však len pri ňom: „*Ako malá som milovala upírov, tak som si dala implantovať tesáky, dala som si zmeniť aj farbu očí.*“ Transformáciu na upíra chcela dotiahnuť do

dokonalosti, a tak si nechala voperovať pod kožou na čele aj titánové rohy, a to bez anestézie...

Aj napriek tomu, že telo Mexičanky „zdobí“ až 49 modifikácií tetovania, piercingu a implantátov, so svojou premenou ešte stále nie je úplne spokojná a chce v nej pokračovať. Hoci čerstvá štyridsiatnička presvedča samú seba, že je vampír, na druhej strane však tvrdí: „*Som tradičná žena, ktorá sa rada stará o svoju rodinu. Tetovanie je spôsob, ako sa môžem stať nesmrteľnou.*“

REČ SYMBOLOV

Tetovania aj piercing sú nezmazateľné ako skúsenosti a prihovarajú sa rečou symbolov. Ich aplikácia prináša so sebou bolesť, odvahu a obeť rovnako ako iniciačné a tranzitné rituály. Zodpovedajú tak odvekej túžbe po hrdinstve, ktorá je mladému človeku vlastná a na ktorú zrejme súčasná výchova priveľmi nedbá. Rodičia a vychovávateľia by teda voči obdobným prejavom mali zaujať skôr chápací než odsudzujúci postoj a zároveň by mali varovať pred zdravotnými rizikami – a tých podľa lekárov zo spomínanej rímskej nemocnice nie je málo: bakteriologické infekcie, ktoré po vstupe do krvného obehu môžu ovplyvniť nielen srdcovú funkciu, ale aj prenos vírusov žltčky typu B a C, a v menšej miere aj vírusu HIV, nehovoriac o alergických reakciách na tetovací atrament a kov používaný pri piercingu.

Ako však vyplýva z písomností Medzinárodnej asociácie exorcistov, sprístupnených na portáli *Interris*, za tetovaním, ktoré niektorí ľudia označujú za druh umenia a iní za hyzdenie tela, sa skrýva ešte čosi znepokojivejšie. Pôvod polynézskeho pojmu *tattoo*, ktorý údajne ako prvý použil moreplavec James Cook, sa v rôznych prameňoch vy-

svetľuje rôzne. No nielen podľa združenia exorcistov však tento pojem vznikol spojením slov *ta*, teda *motív vyrytý do kože*, s výrazom *atua*, čiže *duch*, čo jasne odkazuje sa okultný pôvod tetovania. Aj maľby potetovaných mužov, nájdené v niektorých tichomorských jaskyniach a staré až 60 tisíc rokov, vypovedajú o tom, že sa tamojší domorodci úmyselne zraňovali a maľovali si telo, aby oddialili zlých duchov a potvrdili svoj sociálny status.

POHĽAD NÁBOŽENSTIEV

Niet preto divu, že v zjavených náboženstvách sa na tetovanie nehladá práve ústretovo, a to nielen v kresťanstve.

Judaizmus tetovanie odmieta a odvoľáva sa pritom na verš z *Knihy Levitikus*: „*Pre mŕtveho si nerobte zárezy do tela! Nevypaľujte si (do kože) nijaké znamenia! Ja som Pán!*“ (Lv 19, 28). Spočiatku išlo teda o zákaz pohanských zvykov pri smútočných obradoch, ktorý sa však časom rozšíril.

Aj väčšina sunnitských moslimov považuje trvalé tetovanie za tabu. V jednom z hadísu Abú Juhayfaha (*hadís – označenie pre výpoveď o činoch a skutkoch proroka Mohameda; tvoria hlavný prameň, akýsi nasledovaniahodný vzorec správania sa – pozn. red.*). Mohamed zlorečil ako tvorcom tetovania, tak aj tetovanému človeku, podľa iného hadisu zase potetovaný človek volí Satana a odmieta Alaha.

SATANSKÁ PRAKTIKA

A ako sa stavia k tejto téme Katolícka cirkev? Svätý Bazil v 4. storočí varuje pred tetovaním a považuje ho za úkon, ktorým sa človek pridružuje k diablovým učeníkom. V roku 787 pápež Hadrián I. (772 – 795) na Druhom nicejskom koncile (787) potvrdil absolútny zákaz tetovania ako satanskú praktiku.

Taliansky teológ Simone Iuliano vo svojom *Manuáli démonológie (Manuale di demonologia)* píše, že pri tetovaní sa uskutočňuje pokrvný pakt s osobou, ktorá tetovanie realizuje. Týmto paktom krví sa telo otvára vstupu zlých duchov, hoci tetovanie môžeme považovať za výraz estetického ctenia.

Nie teda náhodou exorcisti narážajú na veľké ťažkosti, keď majú pracovať s potetovanými osobami. Kňazi-exorcisti často konštatujú, že pri obradoch exorcizmu posadnutého človeka potetované časti tela silno pália, pričom nezáleží na tom, či si na seba dal vytetovať kresťanské výjavy alebo symboly.

Toto spresnenie je dôležité, pretože aj v kresťanstve existuje tradícia nezmatateľného značkovania tela.

TETOVANÍ KRESŤANIA

Členovia Koptskej cirkvi si tetovaním krížov a iných náboženských symbolov udržiavajú kresťanskú identitu v prevažne moslimskom kontexte.

Kňazi-exorcisti často konštatujú, že pri obradoch exorcizmu posadnutého človeka potetované časti tela silno pália, pričom nezáleží na tom, či si na seba dal vytetovať kresťanské výjavy alebo symboly.

Podobný cieľ malo aj tetovanie kresťanov na území Balkánskeho polostrova. Tradícia tetovania je tu viac ako tisíc rokov stará a siaha až k ilýrskym kmeňom, ktoré tu kedysi žili. Vtedajší kresťania pomocou tetovania verejne určovali svoje vierovyznanie. Oveľa väčší význam tetovania nadobudli počas osmanských vpádov na Balkánsky polostrov, najskôr v roku 1463 a neskôr v roku 1878. Tetovanie však vtedy malo ochrannú funkciu. Turci unášali tunajšie deti do Osmanskej ríše, a tam z nich robili bojovníkov za svoj národ a z mladých dievčat svoje ženy, no najmä všetky deti obracali na moslimskú vieru. Deti vďaka tetovaniu vždy vedeli, odkiaľ pochádzajú a k akej viere

patrili. Teraz sa nám to možno nezdá také podstatné, no treba si uvedomiť, že v tých časoch bolo vierovyznanie životne dôležitá vec. Posledné tradičné kresťanské tetovania na tomto území sa vykonali v 70. rokoch 20. storočia.

Pri bazilike v talianskom mariánskom Lorete zase dlhé storočia pôsobili takzvaní *mnísi-značkovači (frati marcatore)*, ktorí na požiadanie vyryli do pleti trvalé znamenie o vykonanej púti. Ich zväčša sakrálnu inšpirovanú ponuku tetovania uchováva miestne múzeum. Okrem iného sa tu dozvieme, že pútnici si dávali z túžby pripodobniť sa stigmám sv. Františka z Assisi tetovať najmä dlane a zápastia.

VÝHRADY CIRKVI

Aj účastníci krížových výprav nosili na tele vytetované znamenie Jeruzalemského kríža, aby sa im v prípade smrti na bojovom poli dostalo dôstojného kresťanského pohrebu. Cirkev však túto prax len nerada tolerovala a doteraz sa netají svojimi výhradami voči ciahovaniu tela, ktoré sumarizuje florentský profesor morálnej teológie Gianni Ciola: „*Predovšetkým je to zdravotné riziko, po druhé – je tu silno erotizované ponímanie ľudského tela spojené s provokatívnym exhibicionizmom, čo je z hľadiska kresťanskej morálky nepochybne problematické, a konečne ezoterický, až satanistický pôvod tetovania, ktorý by najmä kresťanov mal priviesť k zamysleniu.*“

JANA GRUBEROVÁ, BOKA PIKA
(Snímky: net, Pixabay)

Nechat' na seba pôsobiť umenie – meditácie nad Caravaggiovými obrazmi

Madona s hadom

Na prvý pohľad môže obraz *Madona s hadom* alebo *Madona s Dieťaťom a svätou Annou* (po taliansky *Madonna dei Palafrenieri*), ako znie jeho plný názov, pôsobiť veľmi milým dojmom – ako originálne zobrazenie Ježišovho detstva, majúce za tému, ako svätá Matka učí svoje božské Dieťa chodiť.

Prírodzene, že aj malý Ježiš – ako každé dieťa – sa *musel* učiť chodiť, a aj pre Pannu Máriu – ako pre každú matku – to bolo niečo, čo v jej rodičovstve predstavovalo jedinečnú skúsenosť nehy a radosti, zvlášť keď sa mu to postupne začalo dariť.

A napokon, ako každé dieťa, aj on si to zrejme s nadšením užíval.

Scéne sa prizera jeho stará matka, ktorá – tiež podobne ako každá iná – so záľubou sleduje vnúčikove úspechy. Keď si tam však následne všimneme hada, je zrejme, že v obraze je ukáza-

né ešte čosi oveľa viac než prvé Ježiškove krôčiky.

VÝMENA ÚLOH

Hoci dieťa sa bežne učí chodiť vo veku okolo jedného roka, malý Ježiš je tu znázornený oveľa starší, možno šesť – sedemročný. Zrejme je to preto, že len na prvý pohľad sa zdá, akoby tu matka učila svoje dieťa chodiť. V skutočnosti *božské Dieťa učí svoju Matku šliapať po hadovi*.

Podobne ako na prvých stranách *Bible*, had je tu *symbolom* diabla. Samozrejme, že to zviera s ním nemá nič spoločné, iba ak to, že – podobne ako on – si svoje útoky dôkladne pripravuje a jeho uštipnutia či zovretia môžu byť smrteľné. Ikonografia, ktorá predstavuje Matku Božiu, ako *šliape po hlave hada*, sa vzťahuje na tzv. protoevanjelium, slová, ktorými Boh – aj keď v kontexte trestu za hriech – predsa ohlasuje nielen trvalý boj medzi človekom a pokúšiteľom, ale aj reálnu nádej na konečné víťazstvo „*potomstva ženy*“ (porov. *Gn 3, 15*) – čiže *človeka*. Kresťanská tradícia tu vždy videla predpoveď Márie ako Evinej dcéry, a zároveň ako *novej Ženy*, ktorá definitívne ukončí tento zápas, isteže nie svojou vlastnou silou či mocou, ale úplným odovzdaním sa do Božej moci, *v sile ktorej premôže* diabla a „jeho potomstvo“.

SPÁSONOSNÁ SPOLUPRÁCA

„*Milosti-plná*“ (porov. *Lk 1, 28*) nová Eva – na rozdiel od tej prvej – *príkladne* a *veľmi sústredene* spolupracuje s Božou milosťou na diele svojho Syna a robí to *ako jeho Matka*. Práve tieto myšlienky predstavuje Caravaggiovo znázornenie symboliky vykúpenia. Zrejme mu nebol neznámy nedávno publikovaný text buly Pia V. *Consueverunt Romani Pontifices* (17. septembra 1569), v ktorej pápež vyzýva na modlitbu ruženca, keď Matku Božiu označuje za tú, ktorá „svojim potomkom rozšliapala hlavu skrúteného hada, *sama zničila všetky herézy a požehnaným plodom svojho lona spasila svet, zatratený pádom prvých rodičov*“. Už tento text jasne predstavuje Máriu nie ako nejaký pasívny nástroj v Božích rukách, no zároveň jednoznačne zdôrazňuje, že vykúpiťom človeka a sveta je jej božský Syn.

Caravaggio tieto významné dogmatické myšlienky (dôležité aj v jeho časocho pre vyjasnenie učenia Cirkvi proti protestantským výčitkám) predstavuje celkom názorne, keď do popredia scé-

»»

ny stavia Syna človeka – v jeho nahote ešte väčšmi vyniká jeho ľudská podstata –, ktorý *koná* dielo vykúpenia, *pozývajúc pri tom na spoluprácu* svoju Matku. Ona ho pridťža ako svoje dieťa, a zároveň on usmerňuje jej nohu, šliapajúcu po hlave hada: *vyučuje (inštruuje) ju* ako „rabbi“ svoju vernú a veľmi pozornú učeníčku. Výraz tváre jeho Matky je pokojný – čo nie je celkom typické pre ženu v kontakte s hadom, ale je celkom charakteristické pre niekoho, kto bezvýhradne dôveruje svojmu učiteľovi-vodcovi. Zároveň je však veľmi sústredená na dielo, ktoré s pomocou svojho Syna vykonáva. Aj červené šaty, ktoré má oblečené, sú zároveň elegantné (ako si vážnosť situácie žiada), a zároveň akoby podkasané, čo ešte podčiarkuje jej zameranie na *aktivitu*, ktorú vykonáva svojou nohou.

Scénu významne dokresľuje postava svätej Anny, Máriinej matky, symbolizujúcej predchádzajúce generácie *starozákonného* Božieho ľudu, konkrétne tých *žien*, ktoré s vierou očakávali naplnenie Božieho proroctva o „novej Eve“. Aj ona je znázornená v dôstojnom odevu, s rukami zopnutými k modlitbe, nie však smerom hore („do neba“), ale dolu, k tomu, čo sa deje pod nohami jej vnuka a dcéry. Tam smeruje aj jej sústredený pohľad a pootvorené ústa, ktorými akoby ich povzbudzovala v ich diele. Caravaggiova sv. Anna vie presne, *kde* sa odohráva dielo spásy.

MARIOLOGICKÉ DIELO

Všetky tieto myšlienky nachádzame zhrnuté v ôsmej kapitole dogmatickej konštitúcie II. vatikánskeho koncilu *Lumen gentium*, kde je Božia Matka predstavená práve na základe tejto svojej vernosti Božiemu dielu, ako naplnenie starozákonných očakávaní a ako predobraz, vzor a pomocnica celej Cirkvi a každého jej člena.

Naozaj sa zdá, že Caravaggio tu *podľudšťuje* dovtedy rozšírený „nadpozemský“ obraz Svätej rodiny a predstavuje

Sústredený pohľad sv. Anny smeruje dole, akoby povzbudzovala dcéru s dieťaťom v ich diele

Božie Dieťa ako „pravého človeka“, ktorý – ako taký – vykupuje človeka. Možno to pokladať za dobrú voľbu – v jeho i našich časoch ukázať, že on skutočne *zostúpil* z nebies a „*prebýval medzi nami*“ (porov. Jn 1, 14), a tak ho *priblížiť* človekovi, ktorý prežíva svoje ťažkosti. Veď Božie Slovo *preto* zostúpilo z neba („*pre nás ľudí a pre našu spásu...*“ – *Vyznanie viery*) a stalo sa „*vo všetkom podobným nám, okrem hriechu*“ (porov. Hebr 4, 15).

Isteže, pre toto mimoriadne *katechetické* podujatie treba cit pre mieru, ale zdá sa, že Caravaggio ho preukázal (napriek tomu, že pre ľudí jeho čias niektoré jeho ikonografické voľby mohli

pôsobiť šokujúco). Historické pramene uvádzajú, že tieto jeho „kontroverzné“ obrazy jednoduchí ľudia prijímali zväčša s veľkým nadšením – zrejme tam *našli tú blízkosť*, o ktorú asi autorovi práve išlo. A podobne aj naše generácie ju tam môžu nájsť, ak ju budú chcieť hľadať a nezastaví ich povrchnosť „kontroverznosti“ Caravaggiových obrazov.

STANISLAV KOŠČ

Madona s hadom alebo Madona s Dieťaťom a svätou Annou (tal. Madonna dei Palafrenieri)

Olej na plátne, 292 x 211 cm, vytvorený v rokoch 1605/06, v súčasnosti uložený v galérii Borghese v Ríme

Žilinská galéria Ikony predstavuje ikonu mesiaca december *Svätý Mikuláš*

Ikona mesiaca december

Svätý Mikuláš je obľúbeným svätcom na kresťanskom Východe aj Západe. Jeho ikony sú nielen v chrámoch, ale sú veľmi rozšírené i v domácnostiach.

Svätý Mikuláš sa narodil asi roku 260 v Patare, v Lýcijskom kraji v Malej Ázii, v terajšom Turecku. Už v detstve sa na ňom prejavovali Božie dary, a tak jeho strýko, biskup v Lýcii, radil rodičom, aby chlapca zasvätili Bohu.

Po smrti rodičov zdedil veľký majetok, no jeho skutky svedčia o tom, že povýšil súcitnú a milosrdnú lásku nad zákonný postoj k blížnemu. Staral sa o chudobných, chorých a nespravodlivo odsúdených. Najznámejší je príbeh o schudobnelom šľachticovi, takže nemohol dať svojim trom dcéram patričné veno. Mikuláš, dojatý ich osudom, tajne vhodil do okna mešec pre prvú dcéru. Keď videl, že otec rozumne použil dar a vy-

dal dcéru, zopakoval skutok ešte dva razy, a tak zachránil dcéry pred hanbou.

OCHRANCA VERIACICH

Správy o Mikulášovej dobročinnosti sa šírili, no on radšej odišiel na púť do Jeruzalema a potom do ticha púšte. Po návrate odišiel do Myry, hlavného mesta Lýcijského kraja. Vtedy sa tu schádzali biskupi, aby si zvolili nového predstaviteľa tejto cirkvi. Jeden z biskupov mal zjavenie, že Bohom vyvolený je ten muž, čo prvý vojde do chrámu a volá sa Mikuláš.

Aj ako biskup neprestal byť sv. Mikuláš horlivým ohlasovateľom pravej viery a ochrancom veriacich. Zachránil mnoho odsúdených kresťanov, no ani on neuni-

kol prenasledovaniu a bol zatknutý. Roku 313 sa však prijal Milánsky edikt, ktorý povoľoval beztrpné vyznávacie kresťanstva, a tak Mikuláša oslobodili.

PATRÓN MNOHÝCH

V roku 325 sa konal 1. nicejský koncil riešiaci schizmu o božskej podstate Ježiša Krista, ktorú odmietal prijať Árius. Mikuláš ho v horlivom obhajovaní udrel po tvári, za čo mu odobrli omofor (obdoba pália) a uvrhli ho do väzenia. Niektorí z biskupov mali videnie, a vrátili mu znaky biskupskej moci.

Sv. Mikuláš zomrel v pokročilom veku a životopisy jednomyselne tvrdia, že ho pochovali v Myre. Telo namočili do myrhy. V 11. storočí Myru obsadili moslimovia, a tak roku 1087 boli pozostatky sv. Mikuláša prenesené do talianskeho prístavného mesta Bari. Ešte aj teraz je v sarkofágu stále veľa myrhy.

Svätý Mikuláš je patrónom nielen Ruska a Grécka, ale aj nezištne obdarujúcich, nespravodlivo odsúdených, zajatcov, námorníkov, miništrantov, detí, pánien, pútnikov a cestujúcich, rybárov, sudcov, obchodníkov, lekárníkov a iných remesiel, ako aj orodovník za šťastnú svadbu, či znovuzískaniu odcudzených vecí.

IKONOGRAFIA

Ikona *Svätý Mikuláš* pochádza z Ruska a bola napísaná v 18. storočí. Svätec má zobrazenú hlavu s veľkou svätožiarou. Je oblečený v červenom biskupskom odevu a cez plecica má omofor s krížmi a kvetmi. Pravou rukou žehná, v ľavej drží ztvorený evanjeliár. Vedľa hlavy, na úrovni ramien, je z ľavej strany zobrazený na nebeských oblakoch Ježiš s lúčmi vychádzajúcimi z jeho nimbu, pričom podáva svätcovi evanjeliár. Z pravej strany je Božia Matka, Tiež je na oblakoch a lúče jej vychádzajú z jej svätožiary. Podáva svätcovi omofor. Tvár a oči má výrazne expresívne.

Ikona je napísaná na striebornom podklade. Po krajoch sú svätci: z ľavej strany je svätý archanjel Rafael a svätý Bazil Veľký, na pravej strane sú svätý biskup Štefan Permský a svätý Ján Vojak.

Ikona svätého Mikuláša sa zvyčajne umiestňuje v chrámoch v základnom rade ikonostasu, a to na ľavej (severnej) strane.

MARIANA URBANÍKOVÁ

**Nezabudli
ste si
predplatit'
VOX?**

Objednávky:

vox.zdruzenie@gmail.com

0918 472 420

Vydavateľstvo Adalen prináša
na knižný trh novinku

Stručný slovensko-anglický teologický slovník

od dvojice autorov

Doc. Edity Hornáčkovej

Klapicovej, PhD.

a ThDr. PhDr. Petra Klecha, PhD.

Publikácia je dvojjazyčným výkladovo-prekladovým ekumenickým slovníkom, ktorý zahŕňa najpoužívanejšiu slovnú zásobu súčasnej kresťanskej teologickej terminológie v rozsahu približne 1 300 slov. Cieľom je poskytnúť základnú odbornú terminológiu z najdôležitejších vedných odborov kresťanskej teológie tak, že každý termín vo východiskovom jazyku obsahuje stručnú definíciu a ekvivalent v cieľovom jazyku.

„Aj keď na území Slovenska možno hovoriť už celé storočia o tvorbe odborných slovníkov, ohľadom terminológie teológie sa tejto oblasti nevenovala primeraná pozornosť, hoci teológia si postupne, najmä v ostatných rokoch, vybudovala bohatú slovnú zásobu,“ píše o slovníku hlavný recenzent nitriansky biskup Prof. ThDr. Viliam Judák, PhD. Publikácia podľa jeho slov vyplní medzeru na knižnom trhu a môže byť užitočnou pomôckou pri práci prekladateľov a tlmočníkov. Je určená aj pre odborníkov v teologickej a filozofickej oblasti, ktorí pracujú s cudzojazyčnými textami, pre študentov, ale i pre širokú verejnosť.

Stručný slovensko-anglický teologický slovník za cenu 5,90 eur si je možné objednať e-mailom na adrese adalen.knihy@gmail.com alebo telefonicky na čísle 0915 561 420

VOX

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkřížna 4, 821 06 Bratislava;
ISSN 1339-3634
www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751